

IUSTITIA

PRAWO CYWILNE

Gwarancja dostępu do sądu w sprawie opartej na przepisach ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Ireneusz Wolwiak*

Opracowanie poświęcono regulacji wprowadzonej w Dziale Ia KPC co do postępowania związanego z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Rozważania skupione zostały na zagadnieniu możliwości rozpoznania przez sąd spraw z żądaniem zobowiązania członka rodziny wspólnie zajmującego mieszkanie – w pojęciu ustawy, tj. wraz z przypadkami opuszczenia lokalu czy jedynie okresowego bądź nieregularnego w nim pobytu – w terminie miesiąca. Problemem dla zapewnienia możliwości rozpoznania sprawy w tym terminie jest konieczność przeprowadzenia rozprawy, o której należy zawiadomić uczestników. Ustawodawca, przewidując trudności w doręczeniu zawiadomienia w ramach jednego ze sposobów dokonania tej czynności, wprowadził do przepisów ogólnych KPC dwa nowe podmioty, za pośrednictwem których będzie mógł doręczyć pisma i postanowienia (Policję i Żandarmerię Wojskową). Wprowadził również odrębny sposób przeprowadzenia przez te podmioty czynności doręczenia. Rozwiązania te poddano analizie w odniesieniu do możliwości zrealizowania czynności doręczenia pisma z zawiadomieniem o rozprawie dla zachowania terminu rozpoznania sprawy.

Wprowadzenie

Ustawą z 30.4.2020 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ wprowadzono do rozdziału o doręczeniach kolejną zmianę. W tym wypadku poszerzono zbiór podmiotów, przez które sąd doko-

nuje doręczeń i włączono do niego Policję oraz Żandarmerię Wojskową (art. 131 § 1¹ KPC). Jednak nie zdecydował ustawodawca o pełnym włączeniu tych podmiotów do realizacji czynności doręczenia pism sądowych, ale ograniczył zakres ich działania do przypadków wymienionych w ustawie. Przypadki te ograniczył z kolei tylko do nowego postępowania wprowadzonego do Kodeksu jako Dział Ia: „Sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia”. W chwili obecnej takie doręczenie przez wykorzystanie, przede wszystkim Policji, nie będzie dopuszczalne poza przypadkiem doręczenia w ramach wymienionego wyżej odrębnego postępowania w trybie nieprocesowym. Jednak w postępowaniu tym ustawa nie tyle dopuszcza możliwość dokonania doręczenia przez Policję i Żandarmerię, co wprowadza odrębny sposób doręczenia pisma. Sposób na tyle odmienny, że wymaga szerszej analizy.

Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na warunek takiego doręczenia – wprowadzonego przecież dla odrębnego postępowania, co jeszcze bardziej ogranicza jego zastosowanie. Decyzja o doręczeniu będzie dopuszczalna tylko wtedy, gdy stanie się to niezbędne dla zapewnienia szybkości postępowania (art. 560⁶ § 1 KPC). Chociaż właściwie z samego założenia postępowanie o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania lub zakazanie jej zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia ma przebiegać szybko.

Podstawy nowego sposobu doręczenia pism sądowych

Do powyższego założenia dostosował zresztą ustawodawca sam sposób doręczenia. W tym wypadku całkiem jednak odmiennie od wprowadzonego ustawą z 4.7.2019 r.² postępowania przewidzianego w treści art. 139¹ KPC. Gwarancja dotarcia pisma do strony postępowania, w tym przede wszystkim pozwu czy wniosku – bądź innego pisma wywołującego potrzebę obrony jej praw – stała się zaś podstawą stworzenia w art. 139¹ KPC – wraz z przepisami ustawy z 22.3.2018 r. o komornikach sądowych³ – jednego z bardziej skomplikowanych acz równie niespójnych postępowań w przedmiocie doręczenia pisma. Przy porównaniu obu sposobów doręczenia widać więc od razu konstrukcję zastępczego doręczenia pisma z wykorzystaniem możliwości pozostawienia pisma dla adresata z jednoczesnym upoważnieniem go do jego od-

* Autor jest adiunktem w Katedrze Postępowania Cywilnego WPiA Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, sędzią Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach. ORCID: 0000-0002-6894-058X.

¹ Dz.U. z 2020 r. poz. 956.

² Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw: Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

³ T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 121; dalej jako: KomSU.

bioru z miejsca takiego pozostawienia oraz z dokonaniem zawiadomieniem adresata o takiej możliwości. Będzie to wymagało przedstawienia obu uregulowań dla zobrazowania, jak się wydaje, dość rozbieżnych rozwiązań w przedmiocie zastępczego doręczenia pisma poprzez pozostawienie go do odbioru adresatowi z uwagi na brak możliwości jego wręczenia (wobec niezastania adresata w mieszkaniu). W obu przypadkach przy stworzeniu sytuacji zapewniającej stronie (uczestnikowi postępowania) pozyskanie wiadomości o prowadzonej sprawie. Konieczne będzie tutaj jeszcze odwołanie się do podstawowych założeń doręczenia zastępczego wprowadzonego w treści art. 139 § 1 KPC, skoro art. 139¹ KPC jest uregulowaniem szczególnym dla potrzeb doręczenia pisma przy uznaniu braku skutków doręczenia dokonanego na podstawie art. 139 § 1 KPC. W każdym z tych trzech przypadków przyjęto skutek doręczenia pisma, mimo braku wręczenia go adresatowi czy innej osobie, która mogłaby go mu przekazać. Z uwagi na wprowadzone w Dziale Ia postępowanie co do rozpoznania sprawy w trybie nieprocesowym, na gruncie przepisów tego trybu zostaną przedstawione te trzy sposoby doręczenia pisma. Przy czym z uwagi na ogólne uregulowanie doręczenia na podstawie art. 139 i 139¹ KPC dla potrzeb procesu, pozostaje przedstawienie ich jako czynności procesowych z uwzględnieniem ich odpowiedniego zastosowania w ramach postępowania nieprocesowego. Wszystkie jednak te sposoby przedstawione zostaną w odniesieniu do funkcji zapewnienia prawidłowego toku postępowania w sprawie o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania lub zakazania jej zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Skoro jednak uregulowanie zawarte w art. 560⁶ KPC jest szczególne, to w pierwszej kolejności należałoby przedstawić doręczenie pisma na podstawie art. 139 KPC, a następnie art. 139¹ KPC, jeśli oba te sposoby mogą mieć miejsce także w postępowaniu ze spraw o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Wszystkie je łączy zaś decyzja sądu o przyjęciu skutku doręczenia, gdy nie zostało odebrane przez adresata pismo, mimo braku jego wręczenia. Przy czym doręczenie na podstawie art. 139 § 1 KPC następuje jako wynik sytuacji zastanej przez osobę wykonującą doręczenie, podczas gdy doręczenie na podstawie art. 139¹ i 560⁶ § 3 i 4 KPC jest już realizowane z założeniem konieczności przeprowadzenia doręczenia zastępczego.

Doręczenie pisma na podstawie art. 139 § 1 i art. 139¹ KPC

Doręczenie pisma na podstawie art. 139 § 1 KPC (w trybie tzw. „awizacji”) będzie mogło nastąpić tylko w razie braku możliwości wręczenia pisma adresatowi, a także bezskutecznej próby doręczenia pisma osobom wymienionym w art. 138 § 1 KPC (ewentualnie art. 138 § 2 KPC). Czynność doręczenia

pisma na podstawie art. 139 § 1 KPC powinna bowiem nastąpić w miejscu zamieszkania adresata, o czym świadczy obowiązek pozostawienia zawiadomienia o przesyłce w drzwiach mieszkania bądź oddawczej skrzynce pocztowej. Dodatkowym argumentem jest konieczność wyczerpania przesłanki braku możliwości doręczenia pisma do rąk osób wymienionych w art. 138 § 1 KPC – w razie niezastania adresata w mieszkaniu – czyli dorosłego domownika, administracji domu czy dozorczy domu. Również Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach konsekwentnie podnosi, że z okoliczności doręczenia musi wynikać, iż adresat mieszka pod oznaczonym adresem. Niezamieszkiwanie adresata oznacza tym samym bezskuteczność doręczenia na podstawie art. 139 § 1 KPC⁴.

Niemożliwość wręczenia pisma adresatowi czy doręczenia zastępczego na podstawie art. 138 § 1 KPC – staje się dopiero podstawą podjęcia przez doręczyciela czynności w przedmiocie stworzenia adresatowi możliwości zapoznania się z treścią pisma. Następuje to poprzez złożenie pisma w placówce operatora pocztowego wraz z umieszczeniem zawiadomienia o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej (wraz z jego ponowieniem).

Przepis art. 139 § 1 KPC przewiduje bowiem możliwość jego odbioru w placówce operatora (urzędzie gminy) w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia bądź od dnia ponownego zawiadomienia.

Skutek doręczenia pisma zostaje tutaj przesunięty do chwili odbioru przesyłki bądź bezskutecznego upływu ostatniego dnia powtórnego terminu wyznaczonego do jej odbioru⁵.

Podstawą z kolei o przekazaniu pisma powodowi celem jego doręczenia przez komornika sądowego jest zwrot przesyłki, co do której podjęto wszystkie czynności przewidziane treścią art. 139 § 1 KPC dla możliwości przyjęcia skutku jej doręczenia. Przesyłka była złożona w placówce operatora pocztowego lub w urzędzie gminy. O złożeniu przesyłki pozostawiono zawiadomienie dla adresata w jego oddawczej skrzynce pocztowej lub w drzwiach mieszkania z podaniem daty i miejsca pozostawienia pisma oraz z pouczeniem o jej odbiorze w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. Przy czym zawiadomienie to powtórzono po upływie pierwszego terminu do odbioru przesyłki. Podstawą decyzji sądu odnośnie do przesłania pisma powodowi (wnioskodawcy) staje się tym samym weryfikacja faktu zamieszkiwania pozwanego (uczestnika) pod adresem miejsca, gdzie dokonano doręczenia, a następnie ponowienie czynności doręczenia pisma, mimo iż przy braku rozwiązania ustawodawcy,

⁴ Zob. post. SN z 8.12.2010 r., III CZP 105/10, Legalis; z 2.8.2007 r., V CSK 155/07, Legalis; z 27.1.1998 r., III CRN 620/97, niepubl.; post. SN z 22.3.1995 r., II CRN 4/95, Legalis; post. SN z 1.7.1967 r., III PRN 47/67, Legalis.

⁵ I. Wolwiak, *Doręczenia w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2015, s. 233–243. Zob. więcej w przedmiocie tego sposobu doręczenia, *ibidem*, s. 255–259.

polegającego na podejmowaniu przez sąd od razu decyzji o doręczeniu odpisu pozwu (wniosku) przez komornika⁶ – możliwe byłoby wystąpienie do komornika jedynie o zweryfikowanie tego faktu dla możliwości przyjęcia przez sąd skutku doręczenia zwróconej przesyłki⁷. W obecnym uregulowaniu czynność doręczenia jest jednak ponawiana. W razie braku wręczenia pisma działania związane ze stworzeniem stronie możliwości zapoznania się z treścią pisma znowu polegają na umieszczeniu zawiadomienia (w oddawczej skrzynce pocztowej) o możliwości odbioru pisma w kancelarii komornika w terminie 14 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia (art. 3a ust. 3 zd. 1 KomSU).

Przepis art. 139¹ KPC wprowadza obecnie do czynności doręczenia, opartej na zasadzie oficjalności, element działania strony. Sąd jest co prawda w dalszym ciągu obowiązany do podjęcia z urzędu czynności w przedmiocie doręczenia pisma sądowego (pozwu, wniosku, innego pisma wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw strony), ale ustawodawca włącza jednak w ten proces stronę powodową (wnioskodawcę). Chociaż zachowanie to sprowadzono do przekazania pisma komornikowi z powinnością pokrycia kosztów jego działań w przedmiocie realizacji doręczenia. Tym niemniej sąd w dalszym ciągu sprawuje nadzór nad czynnościami komornika jako podmiotu wykonującego doręczenie. Z uwagi na dokładne uregulowanie sposobu doręczenia dokonywanego przez komornika, sąd jest obowiązany do sprawdzenia prawidłowości realizacji tej czynności w oparciu o protokół z tych działań oraz w oparciu o potwierdzanie odbioru. Natomiast kontrola tych działań przez stronę będzie możliwa w ramach skargi na czynności komornika (art. 767–767 KPC w zw. z art. 3 ust. 5 KomSU). Wobec tego stworzono także upoważnienie do wydania zarządzeń w trybie z art. 759 § 2 KPC⁸.

Doręczenie na podstawie art. 560⁶ § 4 KPC

W przypadku doręczenia pisma na podstawie art. 560⁶ KPC doręczenie ma być dokonane przez Policję lub Żandarmerię Wojskową (art. 131 § 1¹ KPC). Tym samym realizacja tej czynności nastąpi zgodnie z ogólnymi przepisami Kodeksu postępowania cywilnego. Wobec czego w pierwszej kolejności powinna mieć miejsce próba wręczenia pisma adresatowi. Oddania go do jego rąk przy uwzględnieniu postanowienia art. 133 § 1 KPC co do powinności doręczenia pisma stronie i osobiście – jej.

W razie niezastania adresata w mieszkaniu, pismo mogłoby zostać wręczone dorosłemu domownikowi, a gdyby jego nie było, to w dalszej kolejności administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi. Przy czym przesłanką doręczenia pisma w takim przypadku jest oświadczenie woli i wiedzy tych osób co do odbioru pisma dla adresata z zobowiązaniem się do oddania go adresatowi. Ale zarazem osoby te nie

mogą być przeciwnikami adresata w sprawie – art. 138 § 1 KPC. Natomiast w postępowaniu prowadzonym w związku z postanowieniem art. 11a ustawy z 29.7.2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁹, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał członka rodziny wspólnie zajmującego mieszkanie – który swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie – do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Sytuację tę należałoby tym samym mieć na względzie przy ewentualnej decyzji o zastępczym doręczeniu na podstawie art. 138 § 1 KPC. Właściwe stałoby się wobec tego wykluczanie takiego doręczenia do rąk domowników uczestnika postępowania, przez co wyłączenie obejmowałoby także pozostałe osoby wymienione w art. 138 § 1 KPC. Zgodnie jednak z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 6.5.2020 r. w sprawie szczegółowego trybu i sposobu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym¹⁰, doręczenie adresatowi za pośrednictwem dorosłego domownika, administracji domu, dozorczy domu lub sołtysa, o którym mowa w art. 138 § 1 KPC, nie może być stosowane, jeśli sąd wysyłający umieścił na stronie adresowej przesyłki napis wyłączający taki sposób doręczenia w ogóle lub w stosunku do oznaczonych osób.

Z kolei takie doręczenie zastępcze mogłoby nastąpić z uwagi na konieczność podjęcia przez tego doręczyciela czynności ustalających fakt zamieszkiwania strony pod wskazanym adresem, gdy nie zastano jej przy próbie doręczenia.

Ale sposób postępowania doręczyciela jest w tym wypadku odmienny. Gdy próba doręczenia pisma stronie okazała się bezskuteczna, a zgodnie z ustaleniami Policji lub Żandarmerii Wojskowej adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, w oddawczej skrzynce pocztowej adresata umieszczają one zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma (art. 506⁶ § 4 zd. 1 KPC).

Nie wprowadził tutaj ustawodawca żadnego ograniczenia co do zakresu próby doręczenia pisma. W przypadku art. 139 § 1 KPC zaznaczono wyraźnie niemożność doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ten przepis. Tymczasem w art. 560⁶ § 4 zd. 3 KPC ustawodawca zaznaczył,

⁶ Przy ewentualnym złożeniu przez powoda zaliczki na koszt takiego doręczenia. Uwagi w przedmiocie doręczenia pism sądowych przez komornika zawarto w opracowaniu – K. Markiewicz, A. Torbus, I. Wolwiak, Założenia doręczeń w nowym postępowaniu cywilnym, PPC Nr 2/2014, czy [w:] K. Markiewicz, I. Wolwiak, Doręczenia w postępowaniu cywilnym w świetle ostatnich nowelizacji – cz. I, MoP Nr 10/2017, s. 528–529.

⁷ Możliwe stałoby się upoważnienie komornika do powiadomienia strony o dokonanej czynności w przedmiocie doręczenia jej pisma z informacją o sędzie i sygnaturze akt sprawy celem umożliwienia jej zapoznania się z treścią pisma.

⁸ Zob. więcej I. Wolwiak [w:] P. Rylski (red.) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, 2021, e-Legalis w opracowaniu.

⁹ T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 218; dalej jako: PrzemDomU.

¹⁰ Dz.U. z 2020 r. poz. 819; dalej jako: DorPismSądR.

że jeżeli pod wskazanym adresem zastano dorosłego domownika niebędącego osobą dotkniętą przemocą w rodzinie to, poucza się go tylko dodatkowo o możliwości odbioru przez adresata pisma z miejsca jego złożenia.

W związku z tym, że mamy do czynienia z odrębną regulacją sposobu doręczenia pisma w razie niezastania adresata, należy stwierdzić, że dopuszczalność doręczenia zastępczego na podstawie art. 138 § 1 KPC została w ogóle wyłączona. Przy wprowadzonym nakazie zachowania Policji (Żandarmerii Wojskowej) w postaci pouczenia dorosłego domownika o odbiorze pisma, które następnie odsyła się do sądu, nie ma miejsca na podjęcie przez nią próby doręczenia tego pisma dorosłemu domownikowi. A tym samym wobec treści art. 138 § 1 KPC także pozostałym wymienionym tam osobom.

Pozostaje jeszcze do rozważenia możliwość podjęcia przez Policję (Żandarmerię Wojskową) próby doręczenia pisma w miejscu pracy strony (art. 135 § 1 w zw. z art. 138 § 2 KPC) wraz z doręczeniem zastępczym w trybie z art. 138 § 2 KPC. Dla podjęcia takich działań konieczna byłaby wcześniejsza decyzja sądu o skierowaniu pisma dla strony na adres miejsca pracy (§ 3 DorPismSądR). Wprowadzony w art. 560⁶ § 4 KPC nakaz zachowania Policji (Żandarmerii Wojskowej) przy dokonywaniu czynności doręczenia w miejscu zamieszkania z postanowieniem o zwrocie pisma przy braku jego wręczenia adresatowi, wyklucza również taki sposób doręczenia – w miejscu pracy.

W podsumowaniu tej części właściwe staje się stwierdzenie, że wobec szczególnego uregulowania czynności doręczenia w art. 560⁶ § 3 i 4 KPC wyłączony będzie inny sposób dokonania tej czynności przez Policję (Żandarmerię Wojskową). Wobec czego takie doręczenie może nastąpić tylko w miejscu zamieszkania adresata, i tylko poprzez wręczenie mu pisma albo jego zwrot do sądu z zawiadomieniem o możliwości odbioru przesyłki.

Po potrzymaniu przez Policję (Żandarmerię Wojskową) przesyłki zaadresowanej przez sąd do miejsca zamieszkania strony – w przypadku gdy nie udało się wręczyć pisma – a zgodnie z jej ustaleniami adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, doręczyciel umieszcza w oddawczej skrzynce pocztowej adresata zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia wraz z informacją o możliwości odbioru pisma lub odpisu postanowienia w budynku sądu zleającego doręczenie, do którego następuje zwrot pisma (art. 560⁶ § 4 zd. 1 KPC). Do zawiadomienia Policja lub Żandarmeria Wojskowa dołącza pouczenie, że pismo lub odpis postanowienia należy odebrać z sądu w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia (art. 560⁶ § 4 zd. 2 KPC). Poucza się także domownika (niebędącego osobą dotkniętą przemocą w rodzinie) o możliwości odbioru pism przez adresata z sądu (choć ścisłej powinno to być zawiadomienie, informacja, z poleceniem przekazania jej adresatowi).

Ustawodawca nie zdecydował przy tym o odrębnym uregulowaniu całości instytucji doręczenia pisma dla postępowania w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Umieszczenie Policji i Żandarmerii Wojskowej wśród podmiotów, przez które sąd dokonuje doręczenia pisma, stanowi podstawę do przyjęcia tezy o wprowadzeniu dodatkowego podmiotu w zakresie realizacji tej czynności jako instytucji uregulowanej w Rozdziale 2 KPC. Ale postanowienia zawarte w Dziale Ia co do odmiennego zachowania tych podmiotów w przedmiocie dokonywania czynności doręczenia pisma, stają się podstawą do przyjęcia twierdzenia o wprowadzeniu szczególnego uregulowania co do jednego tylko sposobu doręczenia zastępczego przy niemożności wręczenia pisma. Przez co wyłączone staje się doręczenie przez Policję (Żandarmerię Wojskową) pisma w innym miejscu czy w inny sposób.

Norma zachowania doręczyciela – Policji i Żandarmerii Wojskowej – wyprowadzona z przepisów Rozdziału 2 i Działu Ia prowadzi do przyjęcia nakazu zachowania tego doręczyciela polegającego na:

- 1) podjęciu czynności związanych z możliwością wręczenia pisma adresatowi w miejscu zamieszkania;
- 2) ustaleniu faktu zamieszkiwania adresata w chwili dokonywania próby doręczenia;
- 3) zwrocie pisma do sądu w razie braku możliwości wręczenia go adresatowi;
- 4) sporządzeniu zawiadomienia o podjętej próbie doręczenia pisma i możliwości odbioru przesyłki z umieszczaniem go w oddawczej skrzynce pocztowej wraz z pouczeniem o odbiorze pisma w terminie 7 dni od umieszczenia zawiadomienia;
- 5) pouczeniu zastanego w mieszkaniu dorosłego domownika, który nie jest dotknięty przemocą, o powinności odbioru pisma przez adresata w terminie 7 dni od umieszczenia zawiadomienia.

Czynności doręczyciela, jakim jest Policja (Żandarmeria Wojskowa), kończą się więc od razu z momentem niezastania adresata i brakiem możliwości wręczenia mu pisma. Pozostaje jedynie zwrot przesyłki do sądu, poza umieszczeniem zawiadomienia. Ustawodawca wprowadza przy tym pojęcie: „próba doręczenia okaże się bezskuteczna” (art. 560⁶ § 4 zd. 1 KPC), wtedy gdy „adresata nie zastano przy próbie doręczenia” (art. 560⁶ § 3 zd. 1 KPC). Daje się tu więc zauważyć sprzeczność pomiędzy sformułowaniem o próbie doręczenia i pouczeniem o możliwości odbioru pisma z sądu (art. 560⁶ § 4 KPC).

Należy zarazem podkreślić, że przesyłkę Policja lub Żandarmeria Wojskowa zwraca do sądu, który przekazał pismo jako niedoręczone. Doręczenie nastąpi tym samym w sądzie, gdy adresat zgłosi się po jego odbiór. Ale w sądzie będzie to

doręczenie na podstawie art. 132 § 2 KPC (zgodnie z jego treścią doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu). Strona może zawsze zapoznać się z treścią pisma w sądzie w związku z dostępem do akt sprawy na podstawie art. 525 KPC. Dostęp do akt sprawy stanowi realizację zasady jawności postępowania. Jednak nie może ona wyłączać w tym wypadku obowiązku zawiadomienia strony o toczącej się sprawie cywilnej według ogólnych zasad stworzenia jej możliwości zapoznania się z treścią takiego zawiadomienia – przez czynność doręczenia – bez konieczności ograniczenia tego uprawnienia i zastąpienia go praktycznie zasadą dostępu do akt.

Nie umożliwiono zarazem stronie odbioru pisma w pobliżu jej miejsca zamieszkania. Poucza się ją o konieczności stawiennictwa w sądzie po odbiór przeznaczonej dla niej przesyłki. Może to być jednak utrudnione z uwagi na odległość budynku sądu od miejsca zamieszkania. Nie przewidziano w Dziale Ia odrębnego uregulowania co do wyznaczenia właściwości sądu. Pozostaje przyjąć, że jest to sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, jego pobytu (art. 508 § 1 zd. 1 KPC).

Powtarza się tu kolejny raz wyrażenie „miejsce zamieszkania”. Przedmiotem postępowania w sprawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie jest żądanie zobowiązania uczestnika do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (art. 11a ust. 1 PrzemDomU). Nie powinno być więc jakichkolwiek wątpliwości co do miejsca zamieszkania uczestnika, które powinno być tożsame z miejscem zamieszkania wnioskodawcy. Lecz powstaje wątpliwość, czy w tym wypadku miejsce zamieszkania należy rozumieć w taki sam sposób, jak w przypadku ogólnych przepisów o doręczeniu (bez względu na trudności w jego ustaleniu także na gruncie tych przepisów). Wątpliwości co do zbieżności treści tego wyrażenia powoduje zmienione brzmienie art. 11a ust. 1 PrzemDomU. Żądanie zobowiązania do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia jak i żądanie zakazu zbliżania się do mieszkania (jego bezpośredniego otoczenia) obejmuje bowiem również sytuację, gdy osoba dotknięta przemocą w rodzinie opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie z powodu stosowania wobec niej przemocy (w mieszkaniu); gdy członek rodziny stosujący przemoc w rodzinie opuścił wspólnie zajmowane mieszkanie. A ponadto gdy małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia i jej małżonek, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu czy też inna osoba stosująca przemoc w rodzinie, okresowo lub nieregularnie przebywa w mieszkaniu wspólnie z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie. W dwóch pierwszych przypadkach doręczenie w miejscu zamieszkania nie mogłoby osiągnąć swojego celu z samego założenia braku przebywania

w nim adresata, a jednocześnie miejsce pobytu może być znacznie oddalone od sądu, z którego powinna odebrać taka osoba przesyłkę. W trzecim przypadku próba doręczenia może zakończyć się wręczeniem pisma, ale przy konieczności jego odbioru z sądu powstaną te same trudności.

Do tego należy jeszcze dodać sytuację wydanego przez Policję i Żandarmerię Wojskową nakazu lub zakazu na podstawie art. 15aa ust. 1 ustawy z 6.4.1990 r. o Policji¹¹ oraz art. 18a ust. 1 ustawy z 24.8.2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych¹². Jest to nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Nakaz lub zakaz, który sąd może przedłużyć w ramach postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia w związku z treścią art. 755² § 1 KPC.

Tak jak w przypadku pozostałych konstrukcji zastępczego doręczenia pisma przy pozostawieniu go dla adresata, wyznacza się termin do odbioru przesyłki. Mimo iż w razie doręczenia pisma na podstawie art. 560⁶ § 4 KPC uzależniono nie skutek doręczenia od upływu określonego czasu – przy wcześniejszym umożliwieniu adresatowi zapoznania się z treścią pisma – lecz wyznaczono termin dla doręczenia pisma. Termin ten wyznaczono na 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku pozostawienia pisma w placówce pocztowej operatora pocztowego lub w urzędzie właściwej gminy, termin do odbioru wynosi w sumie 16 dni (art. 139 § 1 przy uwzględnieniu treści § 7 ust. 3 i § 8 ust. 2 pkt 3 DorPismSądR). Tymczasem przy dokonywaniu doręczenia na podstawie art. 560⁶ § 4 KPC, gdy nie zastało adresata i przewidziano możliwość wręczenia mu pisma w sądzie w razie jego stawiennictwa (choć z ostatecznie wprowadzonym uregulowaniem o przyjęciu dokonania czynności doręczenia mimo braku wręczenia pisma) – określono chwilę odbioru na 7. dzień po umieszczeniu zawiadomienia (art. 560⁶ § 4 zd. 2 KPC). Niezależnie od krótkiego okresu na „odbior” pisma, powstaje jeszcze potrzeba udzielenia odpowiedzi co do reguły obliczania takiego terminu. Nie ma w Kodeksie wprowadzonego żadnego uregulowania odnośnie do obliczania tego terminu. Artykuł 165 § 1 KPC odsyła nas do Kodeksu cywilnego. Z kolei Kodeks cywilny te sposoby obliczania terminu określa w art. 111–115. Ale jak zaznacza się w intensji przepisu art. 110 KC mają one zastosowanie, gdy ustawa nie wprowadza samodzielnego sposobu obliczania terminu. Artykuł 111 § 2 KC stanowi – przy terminie wyznaczonym w dniach – o wyłączeniu z obliczania terminu dnia nastąpienia zdarzenia. Tymczasem wobec treści art. 560⁶ § 4 zd. 2 KPC aktualizuje się potrzeba stwierdzenia tego, czy przepis wprowadza zasadę obliczania terminu czy określa tylko zdarzenie, od którego należy obliczać termin. Przy uwzględnieniu postanowienia art. 110 § 1 KPC sformułowa-

¹¹ T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 360; dalej jako: PolicjaU.

¹² T. jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 431; dalej jako: ŻandarWojskU.

nie „w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia” świadczyłoby o wprowadzeniu własnego sposobu obliczania tego terminu. Zresztą podobne wątpliwości zaistniały już po zmianie treści art. 139 § 1 KPC dokonanej ustawą z 17.12.2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹³, gdzie również znalazło się określenie: w terminie 7 dni od dnia umieszczenia zawiadomienia, a co postanowił dookreślić Minister Sprawiedliwości w rozporządzeniu¹⁴. Nowe użycie takiego wyrażenia w art. 560⁶ § 4 zd. 2 KPC przy uwzględnieniu silnego nacisku na preferencję zasady szybkości rozpoznania sprawy i wydania rozstrzygnięcia o żądaniu strony – przemawia za tezą o wprowadzeniu odrębnego sposobu obliczania terminu.

Zapewnienie realizacji zasady szybkości postępowania (art. 560⁵ KPC) pojawia się także na płaszczyźnie czynności doręczenia. Skoro sąd ma wydać orzeczenie w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku, a jednocześnie konieczne jest przeprowadzenie rozprawy (art. 560⁴ § 1 KPC). Ale nie może to ograniczać dostępu strony do udziału w takim postępowaniu. Wprowadzony sposób doręczenia dotyczy co prawda wszystkich uczestników postępowania, lecz nie może to prowadzić do znacznego preferowania zasady szybkości kosztem tak daleko idącego ograniczenia zasady dostępu do sądu. Zwłaszcza że dałoby się pogodzić funkcjonowanie obu tych zasad w obszernym zakresie, o czym jeszcze przy podsumowaniu. W tym miejscu nasuwa się tylko postanowienie art. 560⁶ § 2 KPC, gdzie przewidziano aż 7-dniowy termin na podjęcie przez Policję (Żandarmerię Wojskową) czynności w przedmiocie doręczenia pisma.

Tymczasem wprowadzenie konstrukcji polegającej na przyjęciu czynności doręczenia pisma – mimo braku jego realizacji w 7. dniu od pozostawienia przez doręczyciela zawiadomienia o możliwości wręczenia pisma adresatowi w razie jego stawiennictwa w sądzie – pozostawałoby w wyraźnej sprzeczności z uregulowaniami przewidującymi w podobnej sytuacji skutek doręczenia połączony z upływem przynajmniej terminu dwukrotnie dłuższego (art. 139 § 1 KPC i art. 139¹ § 1 w zw. z art. 3a ust. 3 zd. 1 KomSU).

Warto będzie odwołać się w tym miejscu do uzasadnienia wyroku TK z 15.10.2002 r.¹⁵ W motywach tego orzeczenia TK podkreślił, że: „instytucja doręczeń w ogólności jest częścią regulacji prawnego reżimu konstytucyjnego prawa do sądu w tym jego fragmencie, który dotyczy realnej dostępności do drogi sądowej i ukształtowania rzetelnej i jawnej procedury”.

Zasadne staje się odwołanie także do tej części motywów TK, gdzie podkreśla on, że zagwarantowanie faktycznej realizacji prawa do sądu musi być ukształtowane tak, aby obie strony i powód i pozwany korzystały z równych gwarancji rzetelnej procedury. Gwarancje te powinna zapewnić czynność doręczenia umożliwiająca – w razie gdy nie uda się zastać adresata – stworzenia takiej sytuacji, która umożli-

liwi mu zapoznanie się z treścią pisma sądowego. A co jest uzależnione od miejsca, gdzie będzie miał on taką możliwość jak i czasu pozostawionego mu do zaznajomienia się z pismem oraz przede wszystkim od takich działań ze strony doręczyciela, by miał on realną możliwość stwierdzenia, że jest przeznaczona dla niego jakaś korespondencja.

„Niekwestionowana zasada procesu kontradiktoryjnego, najpełniej odzwierciedlającego współczesną koncepcję prawa do sądu jednostki, oznacza jednak, iż także druga strona (pozwany – dłużnik) musi mieć prawo do obrony”¹⁶.

Ostatnim etapem czynności doręczenia pisma jest decyzja sądu o uznaniu jej za dokonaną w ostatnim dniu terminu do odbioru pisma (art. 560⁶ § 4 zd. 4 KPC).

Ocena zapewnienia gwarancji dostępu do sądu

Podsumowując tę część, należy stwierdzić, że o ile wprowadzenie nowego podmiotu, który miałby realizować czynność doręczenia, jest właściwe, to samo uregulowanie niczego w zasadzie nie ułatwia. Przyspieszenie rozpoznania sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia może się odbywać z naruszeniem zasady dostępności do sądu, udziału w postępowaniu, a przede wszystkim zagwarantowania uczestnikowi uprawnienia do wysłuchania go.

Należy na tę regulację spojrzeć w tym momencie z płaszczyzny zagwarantowania stronie prawa do sądu poprzez ukształtowanie odpowiedniej procedury. Na treść prawa do sądu oprócz prawa do uruchomienia postępowania przed sądem (prawa do dostępu do sądu) oraz prawa do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd (prawa do wyroku), jest również wyróżnione prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności¹⁷. Podkreśla się przy tym znaczenie, w zakresie prawa do sądu, nadawane właśnie prawu do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej¹⁸.

¹³ Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45.

¹⁴ Zob. w tym przedmiocie, zob. K. Markiewicz, I. Wolniak, *op. cit.*, s. 527.

¹⁵ Wyrok TK z 15.10.2002 r., SK 6/02, OTK Nr 5/2002, poz. 65.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ M. Zubik, Sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w świetle Konstytucji i orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, PS Nr 3/2005, s. 10; M. Kłopotocka, Prawo do sądu w orzecznictwie Trybunału konstytucyjnego, AUWr, No 3017, Przegląd Prawa i Administracji t. LXXVI, pod red. B. Banaszaka, Wrocław 2007, s. 65–66; P. Grzegorzczak, K. Weitz [w:] Konstytucja RP, t. I, Komentarz Art. 1–86, pod red. M. Safjana, L. Boska, Warszawa 2016, s. 1097.

¹⁸ Warto będzie tutaj także przytoczyć, zachowujący nadal swoją aktualność, wyrok TK z 24.2.2003 r. (K 28/02, Legalis), że na konstytucyjne prawo do sądu składa się w szczególności: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem – organem o określonej

Artykuł 45 Konstytucji RP pozwala na wskazanie warunków odpowiedniego ukształtowania tej procedury wobec stwierdzenia, że postępowanie sądowe powinno być sprawiedliwe, jawne i bez nieuzasadnionej zwłoki¹⁹. Wzrasta więc znaczenie sprawiedliwości proceduralnej, którą określa się jako pewien zespół reguł i standardów pozwalający na „możliwie najbardziej sprawiedliwe rozstrzygnięcie”²⁰, która stanowi nie tylko wzmocnienie sprawiedliwości materialnej, ale stanowi wartość samą w sobie²¹. Zespół zabezpieczający przed arbitralnością decyzji²². Zalicza się do nich m.in. zasadę równego traktowania stron, możliwości bycia wysłuchanym, wydajności i sprawności postępowania czy ujawnienia w sposób czytelny motywów rozstrzygnięcia²³. To właśnie zasada możliwości bycia wysłuchanym staje się przy takim uregulowaniu czynności doręczenia zagrożona.

Tymczasem wprowadzenie rozwiązania co do doręczenia pisma w miejscu pobytu adresata, umożliwiłoby doręczenia nie tylko dla osoby, co do której złożono wniosek o opuszczenie mieszkania, ale także dla osoby, która tymczasowo opuściła mieszkanie w obawie przed takimi zachowaniami.

Powiązanie takiego rozwiązania z decyzją prezesa sądu o doręczeniu w dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jak i w porze nocnej, stworzyłoby zaś rzeczywistą możliwość wręczenia pisma adresatowi.

Jako niezrozumiałe musi się jawić w tej sytuacji ograniczenie czynności takiego doręczyciela, jakim jest Policja i Żandarmeria Wojskowa, do miejsca zamieszkania adresata, i to przy tak wątpliwych podstawach do jego wyznaczenia. A już szczególnie wątpliwości budzi zapewnienie odpowiedniego czasu na odbiór pisma przy dodaniu, że odbiór następuje w sądzie, do którego przesyłka jest odsyłana.

Podczas gdy możliwe było wykorzystanie tej szczególnej pozycji Policji (Żandarmerii Wojskowej) w zakresie organów władzy publicznej dla uzyskania informacji co do przebywania i czasu pobytu adresata w danym miejscu. Połączenie tego z możliwością realizacji tej czynności w godzinach popołudniowych czy wczesnoporannych oraz w dni wolne od pracy – byłoby tutaj dużym atutem przy wyborze takiego sposobu doręczenia. Pozostawienie z kolei przesyłki w jednostce Policji z możliwością odbioru w oznaczonym terminie i z dopuszczalnością pozostawienia zawiadomienia w miejscu pobytu strony, z którego mogłaby je zabrać, stałoby się podstawą przyjęcia skutku doręczenia.

Uzyskanie przez policję (Żandarmerię Wojskową) wiadomości o planowanym miejscu pobytu strony z pouczeniem o dokonywaniu w tym miejscu doręczeń przez sąd w sprawach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jak również pouczeniem o uznaniu takich doręczeń za skuteczne, stałoby się szczególnie ważne przy wydaniu nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do

mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (na podstawie art. 15aa ust. 1 PolicjiU czy art. 18a ust. 1 ŻandarWojskU). Ale możliwe byłoby także uzyskanie informacji o posiadaniu takiego adresu dla doręczeń przy wcześniejszej interwencji niezakończonych wydaniem nakazu (zakazu). W tym momencie uzasadnione stałoby się skrócenie czasu na podjęcie czynności doręczenia chociażby tylko z 7 do 3 dni, tak jak skrócono terminy do rozpoznania wniosku o zabezpieczenie roszczenia (art. 755² § 4 KPC).

Nie ulega bowiem wątpliwości, że przy tak zakreślonym terminie rozpoznania sprawy konieczne jest wprowadzenie odrębnego sposobu doręczeń. Przy decyzji przewodniczącego o doręczeniu tradycyjnym nie udałoby się zapewnić takiej szybkości rozpoznania sprawy. Lecz nie musi się to odbywać z naruszeniem, a bynajmniej istotnym zagrożeniem zasady dostępu do sądu.

Wypadnie tutaj zaznaczyć, że zasada prawa – dostępu do sądu²⁴ (co do przeprowadzenia postępowania – bycia wysłuchanym) – nie musi zostać wyłączona przez to, że konieczne jest zapewnienie realizacji zasady szybkości rozpoznania sprawy. Zasada prawa to norma optymalizacyjna, tj. norma nakazująca realizację pewnego stanu rzeczy w możliwie najwyższym stopniu przy uwzględnieniu faktycznych i prawnych możliwości, przez co może być spełniona w różnym stopniu²⁵.

Pozostaje więc jeszcze dla zabezpieczenia takiej potrzeby przeprowadzenie porównania sytuacji doręczenia pisma – w ramach regulacji art. 560⁶ § 4 KPC z przypadkiem doręczenia pisma przy rezygnacji z wykonywania czynności doręczenia przez Policję (Żandarmerię Wojskową).

Doręczenie pisma przez operatora jako podmiot najczęściej wybierany do wykonania doręczenia, w rozważanej tutaj sytuacji braku wręczenia pism czy też doręczenia dorosłemu domownikowi (skoro należałoby go przy odwołaniu się do wcześniejszych uwag wyłączyć z takiej czynności,

charakterystyce (niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd.

¹⁹ Z. Czeszejko-Sochacki, Prawo do sądu w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (Ogólna charakterystyka), PiP Nr 11–12/1997 s. 102–104; M. Kłopocka, Prawo..., *op. cit.*, s. 72.

²⁰ A. Torbus, W sprawie braku obowiązku uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej w kontekście prawa do sądu, PS Nr 1/2007, s. 51; Z. Czeszejko-Sochacki, Prawo... *op. cit.*, s. 89.

²¹ A. Torbus, W sprawie..., *op. cit.*, s. 51; M. Kłopocka, Prawo..., *op. cit.*, s. 72–73.

²² M. Kłopocka, *ibidem*.

²³ *Ibidem*, s. 73.

²⁴ W. Broniewicz, I. Kunicki, A. Marciniak, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2020, s. 71.

²⁵ T. Gizbert-Studnicki, A. Grabowski, Normy, s. 101; A. Góra-Błaszczkowska [w:] T. Wiśniewski (red.), System Prawa Procesowego Cywilnego Postępowanie procesowe przed Sądem Pierwszej Instancji, Tom II, cz. 2, Warszawa 2016, s. 560. Zob. więcej w tym przedmiocie – K. Markiewicz, Zasady orzekania w postępowaniu nieprocesowym, Warszawa 2013, s. 95–106.

a tym samym całe doręczenie zastępcze na podstawie art. 138 § 1 KPC), powinno spowodować nieodebranie przesyłki (art. 139 § 1 KPC).

W takim wypadku doręczenie odpisu wniosku w przedmiocie nakazu opuszczenia mieszkania musiałoby zostać zrealizowane za pośrednictwem komornika na podstawie art. 139¹ KPC. Poza przerzuceniem na wnioskodawcę podjęcia czynności co do doręczenia odpisu wniosku, nie udałooby się w żaden sposób rozpoznać spraw w terminie jednego miesiąca. Przy czym z samego założenia wynikałoby już, że nie stworzy się adresatowi możliwości odbioru pisma w miejscu jego zamieszkania, gdy Policja (Żandarmeria Wojskowa) zastosowała nakaz zabezpieczenia, a sąd go przedłużył albo uczestnik opuścił mieszkanie (art. 11a ust. 2 pkt 2 PrzemDomU).

Przy czym przesyłka zostanie zwrócona przez operatora po upływie 16 dni. Wtedy dopiero sąd będzie mógł podjąć jedynie decyzję o zobowiązaniu wnioskodawcy do jej doręczenia przez komornika sądowego. Komornik powinien zaś udać się celem doręczenia pod adres miejsca zamieszkania. Przy niewręczeniu pisma uczestnikowi postępowania, konieczne stanie się sprawdzenie przez komornika faktu zamieszkiwania uczestnika pod adresem miejsca zamieszkania. A następnie ponowne udanie się pod ten adres, aby pozostawić dla adresata zawiadomienie o możliwości odbioru pisma w terminie 14 dni. Dopiero po upływie tego terminu przesyłka byłaby zwracana sądowi. Takie prawdopodobieństwo przebiegu czynności doręczenia jest dość wysokie. Wtedy jednak zachowanie terminu do wydania orzeczenia w terminie miesiąca – przy konieczności przeprowadzenia rozprawy – jest nierealne (art. 560⁴ § 1 i art. 560⁵ KPC).

Nawet gdyby po zwrocie przesyłki jako nieodebranej (art. 139 § 1 KPC), podjęta została decyzja o doręczeniu pisma przez Policję (Żandarmerię Wojskową), to uwzględniając podjęcie czynności związanych z wyznaczeniem terminu rozprawy i wykonaniem czynności co do doręczenia przesyłki wraz z terminem realizacji czynności doręczenia (na podstawie art. 139 § 1 KPC), a następnie przesłania jej do Policji (Żandarmerii Wojskowej) wraz z uwzględnieniem terminu realizacji doręczenia (7 dni), jak i czasu przeznaczonego na odbiór w sądzie (7 dni) – nie będzie możliwe zachowanie terminu przewidzianego w KPC (nawet gdyby miało być tylko jedno posiedzenie wyznaczone na rozprawę).

Tym samym przesłanka wprowadzona w art. 560⁶ § 1 KPC dla dokonania doręczenia pisma przez Policję lub Żandarmerię Wojskową jako niezbędność zapewnienia szybkości postępowania, staje się regułą, gdy sąd nie będzie chciał podejmować ryzyka doręczenia pisma w inny sposób z zapewnieniem gwarancji dla uczestnika postępowania co do zawiadomienia go o toczącej się sprawie.

Właściwe będzie podkreślenie jeszcze raz, że doręczenie ma stworzyć stronie upoważnienie do zapoznania się

z pismem i służyć temu, aby mogła ona dochodzić lub bronić swoich praw. Warunkiem tego jest wiedza o przebiegu procesu i jego wyniku. Doręczenie pisma służy zapewnieniu jawności wewnętrznej postępowania jako przesłanki realizacji prawa do wysłuchania. Podczas gdy naruszenie przepisów o doręczeniach może prowadzić do pozbawienia strony prawa do wysłuchania i możliwości obrony swoich praw²⁶.

Ocena końcowa regulacji

Przepis art. 560⁶ § 1 KPC w zakresie wyznaczenia normatywnego zachowania sądu co do dokonania doręczenia – jako przepis szczególny – stanie się podstawą decyzji sądu o przeprowadzeniu realizacji tej czynności przez Policję lub Żandarmerię Wojskową. Przez co wyłączone będzie zastosowanie art. 139¹ KPC, jeśli oczywiście będzie to niezbędne dla zapewnienia szybkości postępowania. Tym samym nastąpi powrót do pełnego zastosowania zasady oficjalności obowiązującej w zakresie instytucji doręczania pism sądowych. Zasady przewidującej obowiązek sądu doręczenia pism sądowych z urzędu, ilekroć obowiązek doręczenia wynika z przepisu prawa lub z wniosku strony albo innego podmiotu²⁷. A następnie do stwierdzenia prawidłowości dokonania tej czynności.

Wątpliwości będzie budziło omawiane doręczenie przy opuszczaniu lokalu przez uczestnika czy nawet przez wnioskodawcę (art. 11a ust. 2 pkt 1 i 2 PrzemDomU). Podobnie zresztą jak w przypadku zastosowania środków zabezpieczenia w postaci wydanego przez Policję (Żandarmerię Wojskową) nakazu opuszczenia lokalu czy zakazu zbliżania się do mieszania wraz z dopuszczalnością jego przedłużenia jako sposobu zabezpieczenia roszczenia. Podczas gdy uczestnik, wobec którego wydano wcześniej nakaz lub zakaz (określony wcześniej), obowiązany jest podać jednostce organizacyjnej Policji adres miejsca pobytu, a w razie możliwości także numer telefonu, pod którym będzie dostępny oraz obowiązany jest do poinformowania tej jednostki o każdej zmianie adresu lub numeru (art. 15af ust 1 PolicjaU czy art. 18f ust. 1 ŻandarWojskU).

Niezrozumiały stał się wobec tego brak wykorzystania tych wiadomości dla stworzenia reguł doręczenia pisma sądowych w postępowaniu z zakresu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Pominięto przy tym obowiązek podawania adresu poczty elektronicznej. O ile nie wprowadzono dopuszczalności doręczenia pisma przy wykorzystaniu środków elektronicznych, to możliwe byłoby zawiadomienie w drodze elektronicznej o pozostawieniu przesyłki

²⁶ K. Weitz [w:] T. Ereciński (red.), Kodeks postępowania cywilnego Komentarz, Tom I, Postępowanie rozpoznawcze, Warszawa 2016, art. 131, Nb. 11.

²⁷ *Ibidem*.

dla adresata w placówce Policji (Żandarmerii Wojskowej). Pojawienie się trudności z umieszczeniem zawiadomienia o przesyłce – zwłaszcza przy dokonaniu doręczenia w miejscu pobytu (przy braku oddawczej skrzynki pocztowej) – nie stanowiłoby wówczas przeszkody w pozostawieniu zawiadomienia o przesyłce z pouczeniem o obowiązku jej odbioru.

Tak więc, mimo wprowadzenia szczególnych przepisów o doręczeniu z wykorzystaniem dla realizacji tej czynności nowych podmiotów, nie wydaje się, aby udało się skutecznie, a zarazem szybko i sprawnie dokonać doręczenia przez Policję (Żandarmerię Wojskową) z zapewnieniem jednocześnie stronie gwarancji dostępu do sądu – do bycia wysłuchanym.

SUMMARY

The guarantee of access to court in cases based on the provisions of the Act on Counteracting Domestic Violence.

The study has been devoted to the regulation introduced in Section 1a of the Code of Civil Procedure as regards the proceedings under the Act on Counteracting Domestic Violence.

The discussion has been focused on the possibility that the court considers cases which involve a request to oblige a family member who lives together in an apartment - within the meaning of the Act, i.e. including the cases of leaving the premises or only temporarily or irregularly staying there - within a month. The problem with ensuring that the case can be heard within this period is the need to hold a hearing about which the parties should be notified. The legislator, anticipating that there would be problems with serving the notification as part of one of the methods to perform this action, entered two new entities in the general provisions of the Code of Civil Procedure, through which pleas and decisions will be served (the Police and the Military Police). Also introduced was a separate method for these entities to carry out the service. These solutions have been analysed with regard to the possibility of serving the notification in order to keep the time limit for hearing the case.

Key words: civil proceedings, hearing a case, service, counteracting domestic violence

REKLAMA

NOWA SERIA

Praktyczna analiza prawa cywilnego procesowego

www.ksiegarnia.beck.pl

- Zadzwoń: 81 46 13 300
- E-mail: kontakt@beck.pl

